

GARAI JÁNOS: VERGŐDŐ MAGYAR VIDÉKEK. (Tatatóváros, 1936)

Eger, Mezőkövesd, Jászárokszállás és Sorokpár életének keresztmetszetét adja riportsorozatában Garai, aki, mint ahogy fűzetétek előszavában az olvasóval közli, „1935 tavaszától ősziig, mint egy budapesti folyóirat ügynöke” járta az országot. Szociográfiát írni, több adatot gyűjteni, már helyzetemnél fogva is egyértelmű volt a lehetetlenséggel.” — folytatja tovább, — „tehát szociográfikus külszint, tudományos alaposságot ne keressen munkámban senki, mert ez hiányzik belőle. Ugy adok vissza mindent, ahogy láttam.” A városok és falvak képe, melyeket Garai leir, plasztikus és amennyire megjelenítésében romantikát nélkülöző, lényegében és állapotában lehangoló. A pestkörnyéki sváb népességű Soroksárról irt riportjából közöljük a következő részletet. (R. Zs.)

A gazdasági válság legjobban a munkásosztályt sújtja. Ennek tudható be, hogy a munkásság nem dől be a horogkereszt maszlagának, hanem még ma is szinte kivétel nélkül szociáldemokrata. A Vargatelepen például alig van ház, amelynek gazdája ne volna Népszava-előfizető. Az is jellemző tünet, hogy a „vegyesházasságot”-kötők kilencvenkilenc százaléka a szociáldemokraták soraiból kerül ki. Soroksáron a sváb szervezett munkásság az egyetlen csoport, amely állandó, szakadatlan harcot folytat a magyarelles pángermán agitációval szemben! És hogy az a néhány intelligens munkás, (mert Soroksáron az egyetlen szellemileg felsőbbrendű réteg a munkásság), aki nem tagja a szociáldemokrata szervezetnek — milyen mentalitású, mutatja az a terebélyes asszonyság, akivel beszélgetni kezdtem, miután elmondta, hogy a szakszervezetbe „az ember csak pefiszet, pefiszet, de ha kő, nem kap semmi segély.” Meg kellett kérdeznem:

— Melyik szakszervezetben van, hogy ilyen jól tudja?

— Asz uram fan penn... A keresztély-szociál...

— Értem. Szóval a férje munkanélküli lett és nem kapott segélyt.

De miért nem ment a szociáldemokratákhoz?

— Á... Foltunk mi már ott is. De ma keresztény kurszus fan, hát kő lenni keresztény. Ha lesz szociáldemokrát, mi is leszünk az. Ha lesz kómunista, mi leszünk kómunizmus. Mindig oda kő tartani, ahol az urak!

Ennél világosabb és őszintébb beszédet, amely egyuttal egy egész korszellem keresztmetszete is, még nem hallottam. Hány és hány tizezer ilyen „magyar testvér” ágál ma az országban, mint ez a egyszerű sváb-asszony? De csak legyenek is! Minél több ilyen élharcost a mai rendszernek — s akkor mégsem olyan fekete az ördög, mint ahogy azt a, tulsó oldalon festik előttünk!

J. F. HORRABIN: EURÓPA TÖRTÉNETÉNEK TÉRKÉPE

(A II. századtól a XX. századig. Tamás Aladár fordítása. Faust Imre könyvkiadó. Budapest, 1936.)

„A könyvben lévő térképeknek nem az a céljuk, hogy a „történelmet a történelemért” illusztrálják, még kevésbé, hogy az európai fejlődésnek ezer és egy tényét teljesen bemutassák. Az volt a célom, — írja munkájának előszavában Horrabin, — hogy oly' tényeket mutassak meg, amelyek szerintem többé-kevésbé befolyással voltak annak az Európának a kialakulására, amelyben ma élünk — és reszketünk"... Arra az ellenvetésre, — folytatja —, hogy ezek a tények túl exkluzív módon vannak kiválasztva a politikai és területi változások bemutatására, csak azt

felelhetem először, hogy nehéz vagy talán lehetetlen is a szellemi fejlődés történetét térképek fejlődésével bemutatni. Másodszor, hogy a történelmi háttér, mely legjobban világítja meg azokat a rosszul sikerült politikai és területi elrendezéseket, amelyek valószínű okai egy mai háborúnak, pontosan bemutatja, hogy ezek a sajátos problémák hogyan lettek azzá, amik ma." Kétségtelen, hogy maga Horrabín, mint ahogy művének előszavából látjuk, maga is tisztában van munkájának nehézségeivel, tévedése felvetett problémájából fakad, kételyei, — sajnos — nem termékenyek, hanem lemondásra készítetők. Ez a világsikert befutott könyv, amely úgy megfogalmazásánál, mint szempontjainál fogva teljesen kiérdemelheti érdeklődésünket, legalább ugyanannyi hiányt pótol ismeretünkben, mint amennyi hézagot hagy is egyben. A kötet beosztása az, amely mindenekelőtt figyelmet érdemel. Hetven térkép, áttekinthető beosztással, minden térképhez féloldalas szöveg. Ez a közlési mód módfelett szerencsés, nagy vonalakban előnyösen alkalmas arra, hogy megismerkedjék az olvasó a mindeddig meglehetősen elhanyagolt, legalább is alig érintett történelmi tényezőkkel. A területi változások, Horrabín áttekinthető vázlatai nyomán, gazdasági kényszer nyomása alatt keletkeztek, bár nem minden esetben mutattak egységes haladást a centralizáció felé. Voltak korok, akárcsak az is, amelyben élünk, amidőn a viszonylagos egyensúlyt, legalább is a politikailag befolyásosabb és gazdaságilag erősebb és kulturálisan haladottabb birodalmak szempontjából a politikai, gazdasági és területi decentralizáció tartotta fenn, ami a hatalmasabb birodalmak részére a szétforgácsolt gazdasági és politikai közösségekkel szemben könnyű elnyomási lehetőséget jelent. Horrabín kötetének hiánya, hogy a korok általános és a népek speciális szellemi mozgalmainak megjelölését elmulasztja. De különösen hézagossá válik a kötet, azoknak a térképeken is könnyen jelölhető kapcsolatok feltüntetésének hiányai miatt, amelyek Európa és a többi földrészek között idők folyamán különösen a XV. század után kialakultak. Bizonyos európai eseményekről megemlékezni Afrikára, Ázsiára vagy Amerikára való hivatkozás nélkül, ugyanolyan helyrehozhatatlan tévedés, mint Afrika, Amerika és Ázsia szintén változásoknak kitett térképét megrajzolni az Európára való hivatkozás nélkül. Jóslásokba, hisz' módszerének formai alakja ki is zárja ezt, nem bocsátkozik Horrabín, a képek áttanulmányozása után azonban senkiben sem lehet kétség, hogy nagy vonalakban Európa a központosság felé halad. Hogy évszázadok vagy évtizedek múlva következik-e be ez a gazdasági és politikai centralizáció, azt gazdasági hatóerőkön kívül más módon, ma már történelminek nevezhető erők is döntik el, mindenesetre olyan hatóerők, amelyekre a hivatkozást Horrabín térképkommentáló szövege sajnálatosan mellőzi. (R. Zs.)

A MŰVÉSZETEK LEGFŐBB BIRÁJA: „Noha jómagam abbamaradt festő, Hitler úgy véli, hogy hivatott bírálja a német művészetnek. Így aztán nem egyszer súlyosan tudatlan kijelentéseket tett a művészetről, mint pl.: „Nincsen se kínai, se egyiptomi művészet, csak görög-északi művészet van” Ő maga vizsgálta felül a müncheni Barna Ház terveit és része van a müncheni Képtár előtti régi tér újraépítésében. Szereti a festészetet és Göringnek Emmy Sonnemannal való egybekelése alkalmából Correggio Léda a hatyúval c. képének másolatát küldte el nászajándékkul. Göbbelset a Németországban ma igen divatos Spitzweg egyik képével ajándékozta meg. A maga részére nem vásárol műtárgyakat, hanem beéri két pompás rendőrkutyájával, amiket imád. Nem feledkezik meg régi pártbeli bajtársai egyetlen születésnapjáról sem, és könyvekkel vagy műtárgyakkal kedveskedik nekik.” (Janet Flanner. New-Yorker.)